

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Koffie met een c: de kracht van soft drugsbeleid

Gedogen is geen zwakgebod: het steunt op de wil en het vermogen van burgers om zichzelf of elkaar in de hand te houden. Wat drank, tabak en drugs betreft, heeft dat lange tijd goed gewerkt: bevolkingsgroepen stelden er een eer in hun middelengebruik te matigen of geheel te stoppen. Vandaag de dag staat het gedogen van softdrugs ter discussie. Dat is niet ten onrechte, want drugs en drugshandelaars zijn gevaarlijk. Maar even gevaarlijk is de suggestie dat er een maatschappij in het verschiet ligt waar psychoactieve middelen eens en voor al onschadelijk zijn gemaakt. Wie af wil van het vermaledijde gedogen, moet klare wijn schenken.

door *David Bos*

De auteur is docent Geschiedenis van het christendom aan de Universiteit Utrecht en docent aan *International School for Humanities and Social Sciences* van de Universiteit van Amsterdam. Tot voor kort was hij hoofdredacteur van het *Maandblad Geestelijke volksgezondheid*.

NEDERLANDERS KUNNEN GOED TEGEN DRANK. Niet dat je hen gerust met een glas of wat op kunt laten rijden, maar ze blijven nuchter als ze kennismaken van andermans inname. Als hun ter ore komt dat het staatshoofd, bijvoorbeeld, wel eens een slokje meer neemt dan het ambt van haar eist, zijn ze eerder vertederd dan geschokt. En als ze horen dat zij op goede voet staat met een drankfabrikant, concluderen ze tevreden dat de Kroon weet wat er in de wereld te koop is. Zelfs als ze horen dat zij weleens rookt, zal het hun een zorg zijn of ze daarbij inhaleert. ‘Laat dat mens toch,’ denken ze; ook waar het gaat om een onge kroond hoofd.

Eigenlijk kunnen Nederlanders iets te goed tegen drank. Als er in het nachtelijk uitgaansleven weer eens iemand is doodgemaakt, gaan ze de

straat op met fakkels, knuffels, lieveheersbeestjestegels en geplastificeerde spreuken die rijmen op zinloos, harteloos, goddeloos en sprakeloos, maar vrijwel nooit op laveloos. Ze verheffen hun stem tegen de toestand van de wereld, de mensheid of de natie, maar niet tegen de kennelijke staat van de daders. Dat die laatsten al aan de bar over de schreef gingen, gaat er bij veel Nederlanders niet in. Dronkenschap is geen excuus, vinden ze, en daarom kan het volgens hen ook geen oorzaak van wandaden wezen. In dat opzicht lijken ze (*bien étonné...*) op voorvechters van vrij vuurwapenbezit die zeggen dat niet wapens, maar enkel mensen doden.

Vooraf Nederlandse jongeren verdragen veel drank. Naar eigen zeggen is slechts 6 procent van de 15- en 16-jarigen twintig keer of meer in zijn korte leven dronken geweest. Dit is weliswaar iets meer dan in wijnrijke landen als Frankrijk, Griekenland en Portugal (3 procent) alsook Italië (5), maar een tikkeltje minder dan in België en de VS (beide 7), aanmerkelijk minder dan in Duitsland, Noorwegen en Zweden (respectievelijk 12, 14 en 17), en veel, maar dan ook veel minder dan in het Verenigd Koninkrijk en Ierland (respectievelijk 27 en 30), om maar te zwijgen van Denemarken (36 procent).¹

Voor men een lofzang aanheft op de standvastigheid van de vaderlandse jeugd (wie siste daar ‘voc-mentaliteit’?) is het dienstig om nog wat andere cijfers in ogenschouw te nemen. Daaruit blijkt dat er inderdaad ‘iets rot is in het Denenrijk’: de helft van de 15- en 16-jarigen aldaar heeft al veertig of meer drankjes achter de kiezen. Maar in Nederland is dat percentage nauwelijks lager en, wat zorgelijker is, een kwart van de jongeren heeft in de afgelopen maand minstens tien alcoholische versnaperingen gehad. Dat is twee keer zo veel als in Denemarken, Duitsland, Griekenland en Italië, ruim drie keer zo veel als in Frankrijk en Portugal, zes keer zo veel als in de VS en zelfs 25 keer zo veel als in Zweden.

‘De Nederlandse jeugd is de zuipschuit van Europa’, zei toenmalig minister Hoogervorst van vws na het bekend worden van deze cijfers. Veel indruk lijken zijn woorden niet te hebben gemaakt. Nederlanders schrikken van ‘comazuipen’ en andere vormen van tienerdronkenschap, maar ze zijn er moeilijk van te overtuigen dat drinken sowieso slecht is voor onvolwassen breinen en lijven. Dat valt hun niet kwalijk te nemen, want decennialang zijn ze bestookt met heerlijk onheldere boodschappen van overheidsdiensten en hofleveranciers. Die verzwegen tot voor kort dat het gevaar van alcohol niet alleen schuilt in de bedwelmende, ontremmende en verslavende werking, maar ook in de giftigheid ervan. Zo zond ‘3VO’ een paar jaar geleden hilarische reclamespotjes uit, over groepjes toeterzatte voetballers, studentes en golfers die dankzij de nuchtere Bob in hun midden toch veilig in hun nest belandden. Die spotjes werden van de buis

en uit de bios gehaald, maar blijkbaar spoken ze nog velen door het hoofd. Drank, daar kon je mee thuiskomen.

VRIJWILLIGE ZELFBETEUGELING

Hoe komen Nederlanders aan hun alcoholtolerantie? De vraag zo stellen is haar beantwoorden: ze vloeit natuurlijk voort uit een eeuwenlange traditie van vrijheidszin, verdraagzaamheid en een verzetje op zijn tijd.

Al in de zestiende eeuw verbaasden buitenlandse bezoekers zich over de onmatigheid van de bewoners dezer streken. Op Engelse spotprenten werd de Hollander getekend als een mannetje dat zich hult in een lege ton, tollend van de drank. De uitdrukking *Dutch courage*, Hollandse jenevermoed, spreekt van het innemen hier te lande — door vrouwen, mannen en kinderen — en niet alleen van alcohol. ‘De geur van de Republiek der Nederlanden was de geur van tabak’, schrijft de Britse historicus Simon Schama, en zijn Nederlandse collega A.Th. van Deursen merkt op dat de Goudse pijp al gauw een even herkenbaar embleem van de Nederlandse natie was als tulp, kaas en trekschuit. Werd er in de Republiek werkelijk meer gezopen en gepaft dan in omringende landen? De observaties van buitenlandse reizigers waren misschien slechts bedoeld ter adstructie van dat andere verschijnsel waarover velen zich verbaasden: dat Noord-Nederlandse burgers, vrouwen en kinderen inclus, zo’n grote mond hadden.²

Omstreeks 1750 werd er in Engeland aanmerkelijk meer gedronken dan in de Republiek: niet 7 maar 19 liter per hoofd van de bevolking. Van die 19 liters per jaar was echter slechts een tiende gedistilleerd, terwijl dat gold voor de helft van de 7 liters die hier te lande achterover werden geslagen. Nederlanders dronken dus bijna twee keer zo veel sterke drank als Engelsen. Op hun beurt moesten ze echter hun meerderen erkennen in de inwoners van Amerika (toen nog een kolonie), die gemiddeld bijna 6 van hun 12 twaalf liters per jaar in gedistilleerde vorm wegklokten. De VS schonk rond 1800 het levenslicht aan de eerste matigingsgenootschappen, verenigingen voor zelfbeteugeling. Hier te lande verschenen ze vanaf 1835, al gauw in een landelijk verband, de Nederlandsche Vereeniging tot Afschaffing van Sterken Drank.

Dat afschaffersgenootschap werd gedomineerd door predikanten. Zij maakten ongeveer een derde van de plaatselijke en landelijke bestuurders uit.³ Met hun morele en intellectuele gezag waren ze bij uitstek geschikt om het volk tot matigheid te bewegen. De drankbestrijding van haar kant was geknipt voor predikanten. Zij konden uiting geven aan sociale bewogenheid, zonder zich te hoeven wagen aan maatschappijkritiek. Grote offers vergde het evenmin. Toen de hervormde ds. C. Hooijer rond 1850

afschaffer was geworden, schonk hij in plaats van een bittertje voortaan een sober glas maderà.⁴ Alleen sterke, gedistilleerde drank was namelijk uit den boze; gegiste dranken als bier en wijn heetten onschadelijk of zelfs het zedelijk alternatief. Zo noemde de rechtzinnige ds. Ottho Gerhard Heldring weliswaar jenever erger dan de cholera (1838), maar stelde

‘Bij den chocoladeketel en de water-en-melkkaraf kweekt ge geen geslacht van kloeke calvinisten’

hij voor om de accijns op bier af te schaffen. Zijn liberale doopsgezinde ambtgenoot Anthony Winkler Prins hoopte het volk zelfs aan de wijn te krijgen.

Toen de Amsterdamse predikant C.S. Adama van Scheltema zich in 1861 ontpopte als geheelonthouder,

ontmoette hij overal onbegrip: wat was er mis met een beschaafd glaasje wijn of likeur? Ook Abraham Kuyper zag daar geen been in. Toen sommigen er aanstoot aan namen dat men wijn had geschonken bij het diner ter opening van de Vrije Universiteit (1880), stelde hij onvervoren: ‘Bij den chocoladeketel en de water-en-melkkaraf kweekt ge geen geslacht van kloeke Calvinisten.’⁵ Iets verder ging de ultracalvinistische splintergroep van de Bakkerianen. Volgens haar was geheelonthouding godslasterlijk, daar het neerkwam op het versmaden van een gift van de Schepper.

DRANK WERD DE INZET VAN MORELE RIVALITEIT TUSSEN VOLKSDLEN

De hooguit pragmatische betrokkenheid van Nederlandse predikanten bij de drankbestrijding verschilt hemelsbreed van het verbond tussen protestantisme en drankbestrijding dat onderwijl in Amerika tot stand kwam. Terwijl hier te lande geen enkel kerkgenootschap zelfs maar op matiging aandrong, werd geheelonthouding daar niet alleen een sociaal distinctiemiddel (waarmee inmiddels gevestigde Amerikanen zich onderscheidden van nieuwkomers uit Zuid- en Oost-Europa) maar ook een schibbolet van het ware geloof. Een wedergeboren christen kon het niet maken te drinken.

Geheelonthouders vereenzelvigden drank zozeer met het kwaad, ja met de Boze, dat ze geen maat meer konden houden: ze moesten en zouden abstinentie opleggen aan heel de samenleving. Hun *symbolic crusade* (om met Joseph Gusfield te spreken) leidde na de Eerste Wereldoorlog tot *Prohibition* — de befaamde drooglegging van kust tot kust. Dat was een klinkende politieke overwinning (*‘Protestant over Catholic, rural over urban, tradition over modernity, the middle class over both the lower and the upper’*) die echter al spoedig verkeerde in een nederlaag. De hoofdprijs ging naar de maffia, die in deze jaren een imperium bouwde op illegale drankproductie.

Nederlandse drankbestrijders vierden hun eerste politieke succes in 1881, toen de verkrijgbaarheid van alcohol bij wet werd beperkt (door vergunningen en openingstijden) en gemeenteraden werden verplicht te vergaderen in een raadszaal in plaats van een dranklokaal. Vervolgens won de beweging aan omvang en kracht, juist doordat ze uiteenviel. Want hoe ging dat in verzuilend Nederland? Naast de Nederlandsche Vereeniging tot Afschaffing van Alcoholhoudende Dranken (zoals ze nu heette) kwamen er verenigingen van protestanten, katholieken en socialisten. Anders dan in andere Europese landen, ontwikkelden laatstgenoemden zich zelfs tot de vurigste geheelonthouders: ‘Arbeiders die denken, drinken niet; arbeiders die drinken, denken niet.’ Drank werd zo de inzet van morele rivaliteit tussen volksdelen, die elk blijk wilden geven van zelfbeheersing en alle andere deugden die daaruit voortvloeiden: ‘Toe vader, blijf thuis!’

Ook voor Nederlandse geheelonthouders kreeg abstinentie dus een levensbeschouwelijke bijmaak, maar ze taalden ze er niet naar om hun (met pure wilskracht verworven) deugdzaamheid als wet op te leggen aan andersdrinkenden. Vrijwillig afzien was de sport. De competitie leidde ertoe dat het drankgebruik in Nederland kelderde, een drastischer gedragsverandering dan die in de Verenigde Staten. Maar in het derde kwart van de twintigste eeuw, na jaren van tucht en ascese, was het daar opeens mee gedaan. De aardigheid raakte ervan af, nu de zuilen veel minder met elkaar rivaliseerden, en toen vanaf 1958 de lonen explodeerden, verviel ook de noodzaak. Een fors deel van de nieuwe welvaart werd achterovergeslagen. Dat baarde de autoriteiten niet veel zorgen want het gebeurde grotendeels in vertrouwde omgeving: vader ging niet uit, maar haalde Henkes in huis en liet moeder niet op een droogje zitten.

EEN ANDER ROKERTJE, BEKEND IN KRINGEN VAN BOHÉMIENS EN WERELDREIZIGERS

Interessant genoeg ging de toename van de alcoholconsumptie gepaard met een minstens zo forse afname van het percentage rokers. Onder mannen althans daalde dat tussen 1960 en 1980, zonder veel aandrang van hogerhand, van bijna 90 procent tot iets meer dan de helft. Waarom gaven mannen het roken eraan? Omdat ze moesten voldoen aan een nieuw ideaal van sportiviteit en fitheid? Omdat de distinctiewaarde van niet-drinken was overgegaan op niet-roken? Of omdat tabaksgebruik zijn vroegere functie van *gender marker* had verloren? Nu steeds meer vrouwen rookten (alleen al tussen 1960 en 1965 een toename van 30 naar 40 procent) was er geen mannelijke eer meer mee te behalen. Pijp en sigaar alsook pruimta-

bak bleven weliswaar voorbehouden aan het sterke geslacht, maar golden alleen al daarom als hopeloos ouderwets.

Eigenlijk hadden de jonge revolutionairen van de jaren zestig moeten stoppen met roken. Dan hadden ze bewezen dat ze superieur waren aan de zittende generatie, die misschien wel van de drank, maar niet van tabak kon afblijven; de verachtelijke generatie van bukshag en Worteltje Boven. Toen stoppen niet lukte, hoe hard antirookmagiër Robert Jasper Grootveld het establishment ook uithoestte, zochten ze het in een ander rokertje, dat tot dan toe alleen bekend was in kringen van bohémiens en wereldreizigers. Het ging van mond tot mond, vooral in de tweede helft van de jaren zestig.⁶

Toen in 1970 een groot popfestival plaats zou vinden in het Kralingse Bos (de Nederlandse weerklank van Woodstock) voorzag het bevoegd gezag dat daar flink zou worden gedeald en geblowd. Ook wist het dat het daar, vanwege de overmacht van jongeren, niets aan zou kunnen doen. Wat was wijsheid? Niets doen.⁷ Besloten werd dat de politie niet zou ingrijpen, maar enkel observeren. Dit experiment slaagde wonderwel, want ofschoon er inderdaad veel werd verhandeld en verstoofd, bleven de lieve vrede en de openbare orde bewaard.

Op den duur bleek onthouding echter niet voldoende. Jongerencentra zagen hun bezoekers in handen vallen van duistere sujetten, die naast marihuanasigaretten nog veel koppiger spul in de aanbieding hadden. Daarom lieten ze één handelaar toe, op voorwaarde dat deze zich strikt zou beperken tot cannabis. Uit deze figuur van de huisdealer ontstonden na verloop van tijd coffeeshops: een voorziening buiten de deur (de eerste was *Mellow Yellow*) maar nog altijd geschikt om de jeugd van de straat, en dus uit de buurt van harddrugs te houden.

NETTE JONGENS EN MEISJES STAKEN OP

Waarom stond de Nederlandse overheid dat toe? In de eerste plaats, zo stelt de Amsterdamse socioloog Justus Uitermark, omdat softdruggebruik niet werd geassocieerd met een etnische minderheid, een onderklasse of een anderszins marginale groepering.⁸ Het waren vaak jongens en meisjes van goede komaf die een stickie opstaken. Het bekendste voorbeeld was Koos Zwart, zoon van minister Irene Vorrink, die op de VARA-radio wekelijks de cannabisprijzen omriep.⁹ Bovendien werkten in die jaren veel sociologen op de ministeries van Justitie en van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk. Zij hadden geleerd om zich niet alleen af te vragen waarom sommige mensen de wet overtraden of anderszins afweken van de norm, maar ook hoe die wet of norm ooit tot stand was gekomen: *'Deviance*

[...] *is always the result of enterprise.*¹⁰ Daardoor zag men geen heil in een *war on drugs*.

Een derde reden, die hier niet ongenoemd mag blijven, was de ontzui-
ling. In 1967 stemden nog maar 7 van de 10 katholieken katholiek, en be-
haalden de confessionele partijen samen voor het eerst sinds 1918 minder
dan de helft van de Kamerzetels. De KVP verloor in drie jaar tijd meer dan
de helft van haar leden, en slaagde volstrekt niet in het aantrekken van
jonge leden en stemmers. Die betonrot in de katholieke zuil doordrong con-

fessionele partijen ervan dat ze toe-
nadering moesten zoeken tot elkaar
en tot de jeugdcultuur, bijvoorbeeld
door geen drama te maken van soft-
drugs.¹¹ De coffeeshop komt dus
voort uit dezelfde ontwikkeling als
het CDA.

*Coffeeshops hebben wat
gemeen met de huiskerken van
katholieken ten tijde van de
Republiek*

Dat de Nederlandse overheid be-

sloot om cannabis door de vingers te zien, is misschien ook te danken aan
haar lange ervaring met gedogen. Coffeeshops hebben nogal wat gemeen
met de huiskerken van katholieken en andere religieuze minderheden
ten tijde van de Republiek. Schuilkerken worden die bedehuizen vaak ge-
noemd, maar die naam is misleidend. De Amsterdamse autoriteiten wisten
drommels goed wat er voorviel in Ons' Lieve Heer op Solder, bijvoorbeeld,
maar ze tolereerden deze inbreuk op het alleenrecht der publieke kerk, zij
het op zekere voorwaarden: niet adverteren, geen opruiende praatjes ver-
kopen, geen overlast bezorgen, afblijven van de jeugd en recognitiegeden
betalen.¹² Rechtljnige calvinisten in binnen- en buitenland spraken schan-
de van dit gedogen van levensgevaarlijke papen en ketters: de Republiek,
zeiden ze, maakte haar gereformeerde principes ondergeschikt aan handel.

Toch is gedogen lang geen exclusief Nederlands verschijnsel. Ook in
andere landen wordt het al eeuwenlang met succes toegepast, zoals bij
vrouwen die een kind te vondeling leggen.¹³ Vervolging van zulke ontaarde
moeders zou ernstiger schade kunnen aanrichten dan het gewraakte mis-
drijf.¹⁴ Wanneer daar een strenge straf op staat, komen zij immers in de
verleiding om hun kind niet achter te laten op een plaats waar het veilig
ligt en snel zal worden gevonden (bijvoorbeeld een hotellobby) maar op
een plaats waar zijzelf ongezien kunnen weggelopen (bijvoorbeeld een par-
keerterrein).

Gedogen is een gruwel in de ogen van *rule creators* die de wet met ijzeren
vuist gehandhaafd willen zien. *Rule enforcers* daarentegen ontkomen er
vaak niet aan. Al in 1963 constateerde de Amerikaanse socioloog Howard
Becker, die dit begrippenpaar muntte, '...*that police do not consider the use*

of marihuana to be as important a problem or as dangerous a practice as the use of opiate drugs.¹⁵

CANNABIS GEEN ONSCHULDIG GOEDJE

Wie de komende tijd een duit in het zakje wil doen over het Nederlandse drugsbeleid, moet eerst maar eens het jaarverslag 2008 van het Europees Waarnemingscentrum voor Drugs en Drugsverslaving lezen. Het is online beschikbaar (www.emcdda.eu) in 23 talen, dus dat kan het probleem niet wezen. Lastig is wel dat dit voor Nederlanders nogal saaie lectuur is. We komen er namelijk nauwelijks in voor. Dat is even slikken voor een bipolaire natie, die vastbesloten is om zichzelf heel goed of juist heel slecht te vinden. Internationaal vergelijkend onderzoek wijst uit dat ons drugsgebruik op of onder het gemiddelde ligt. Alleen wat het gebruik van ecstasy onder jongvolwassenen betreft, worden we genoemd onder de landen met de hoogste prevalentie, maar met 2,7 procent halen we het niet bij Tsjechië (7,7), het Verenigd Koninkrijk (3,9) en Estland (3,7 procent).¹⁶ Zelfs het percentage jongvolwassen cannabisgebruikers vertoont een slaapverwekkende stabiliteit en matigheid: hoger dan in Griekenland, Zweden en Finland, maar lager dan in Denemarken en Duitsland, en zelfs veel lager dan in het Verenigd Koninkrijk, Italië, Frankrijk en vooral Spanje, om maar te zwijgen van *big mouth* USA.¹⁷ Wat drugsgebruik betreft, steekt Nederland uit in onuitstekendheid. Dat is het onuitstaanbare van het Nederlandse drugsbeleid: vanuit het oogpunt van volksgezondheid valt er weinig op aan te merken.

Zijn er dan geen problemen? Wis en waarachtig wel. In de eerste plaats is cannabis geen onschuldig goedje. Veelgebruik ondermijnt school- of arbeidsprestaties en kan leiden tot geestelijke of zelfs lichamelijke afhankelijkheid. Erger nog, bij sommige adolescenten die daar een aangeboren kwetsbaarheid voor hebben, lijkt blowen een risicofactor voor schizofrenie.¹⁸ Dit klemt temeer daar hedendaagse cannabis veel sterker is dan in de jaren zeventig, toen het Nederlandse beleid vorm kreeg. Tussen 2000 en 2004 verdrievoudigde het gemiddelde thc-niveau van nederwiet. Sindsdien is het weer fors gedaald (van 20 naar 16 procent), maar het onderscheid tussen hard en softdrugs is niet meer zo duidelijk als het eerst was.

In de tweede plaats trekt Nederland met zijn afwijkende beleid drugsbeluste toeristen aan. Dat leidt tot spanningen met buurstaten, maar ook tussen de Nederlandse overheid en haar burgers, en tussen rijk en gemeenten. Veel drugstoeristen gedragen zich namelijk roekeloos en onbeschoft: ze gebruiken alles door elkaar en bezorgen burgers (vooral in grensstreken) buitensporig veel overlast.

In de derde plaats voedt het Nederlandse gedoogbeleid georganiseerde criminaliteit. Coffeeshops bieden een vaste afzetmogelijkheid voor cannabiswekers. Die laatsten zijn niet alleen nominaal criminelen (omdat kweken verboden is) maar vaak ook echt zware jongens. Er valt met cannabis namelijk grof geld te verdienen, hoe veel plantages er jaarlijks ook worden opgerold — ja zelfs mede daardoor: bij gelijkblijvende vraag leidt vermindering van het aanbod tot stijging van de prijs.

Deze drie problemen vragen stuk voor stuk om een oplossing, maar één oplossing is niet gemakkelijk te vinden, want deze drie wijzen niet in dezelfde richting. Gezien het eerstgenoemde probleem lijkt er reden om gedogen in te ruilen voor vervolgen. Het is echter zeer de vraag of dat het gewenste effect zou hebben, want als softdrugs worden verboden, worden ze licht verdrongen door hardere varianten: *‘...every ban on the supply and consumption of an intoxicant will have the effect that the intoxicant will be supplied in higher concentrations, while users will gravitate towards the most efficient techniques of consumption.’*¹⁹ Gezien het laatstgenoemde probleem lijkt er juist reden om het vervolgen van henneptelers in te ruilen voor legalisering of regulering. Ook de gevolgen daarvan zijn ongewis: het zou ertoe kunnen leiden dat blowen in Nederland net zo gewoon wordt als drinken. Zeker is dat Fair Trade Nederwiet zou stuiten op ernstige bezwaren van andere Europese landen. Nu al kan een gemeente als Maastricht geen coffeeshop verplaatsen zonder te botsen met buurlanden (en het regeerakkoord, dat belooft om coffeeshops op gepaste afstand van scholen en grenzen te houden).

Moet het gedogen van cannabis plaatsmaken voor legalisering en regulering, of juist voor vervolging? In het eerstgenoemde geval zou cannabis een soortgelijke status krijgen als alcohol; in het laatstgenoemde geval daarentegen dezelfde status als hard drugs. Bij dat laatste dient men echter niet te denken aan een betrekkelijk weinig gebruikt paardenmiddel als heroïne, maar aan de opium van het jonge volk: ecstasy. Ondanks het actief vervolgen van dealers zowel als producenten wordt die partydrug hier in Nederland veel gebruikt én vervaardigd, zo'n 70 procent van de wereldproductie. Dat zou ook met cannabis kunnen gebeuren.

Drugs zijn gevaarlijk, maar gevaarlijk is ook de suggestie dat er een maatschappij in het verschiet ligt waar psychoactieve middelen eens en voor al onschadelijk zijn gemaakt. Wie af wil van het vermaledijde gedogen, moet dus zeggen welke kant het dan wel op moet. Dat kan ook, want de afgelopen jaren zijn duizelingwekkende bedragen besteed aan het nauwkeurig meten en documenteren van drugsgebruik en drugsbeleid in geïndustrialiseerde landen. Al die gegevens zijn beschikbaar (www.em-cdda.eu). Van politici en andere opinieleiders die een einde willen maken

aan het gedogen, mag daarom een duidelijke uitspraak worden verwacht: aan welk ander land, al dan niet in Europa, zou Nederland een voorbeeld moeten nemen?

Noten

- 1 ESPAD, geciteerd op <http://www.trimbos.nl/default23220.html>
- 2 Rob van Ginkel, *Notities over Nederlanders. Amsterdam / Meppel: Boom 2001.*
- 3 Jan Willem Gerritsen, *De politieke economie van de roes.* Amsterdam, UAP 1993, pp.159-167.
- 4 Hooijer-Bruins, Dominees-dochter, 11, p. 16.
- 5 De Heraut, nr. 154; geciteerd in Rullmann, Bibliografie, 11, p. 33.
- 6 Hans Righart, *De eindeloze jaren zestig. Geschiedenis van een generatieconflict.* Amsterdam: Amsterdam Academic Archive 2006 (orig. 1995), pp. 192-196.
- 7 Thomas R. Rochon, *The Netherlands. Negotiating Sovereignty in an Interdependent World.* Boulder, Colo.: Westview 1999.
- 8 Justus Uitermark, The origins and future of the Dutch approach towards drugs. *Journal of Drug Issues*, 2004, pp. 511-532 (<http://justusuitermark.nl>).
- 9 James C. Kennedy, *Nieuw Babylon in aanbouw. Nederland in de jaren zestig.* Amsterdam / Meppel: Boom 1995, p. 139.
- 10 Howard S. Becker, *Outsiders. Studies in the Sociology of Deviance.* New York / London: Free Press 1963, p. 162.
- 11 Piet de Rooy, *Republiek van rivaliteiten. Nederland sinds 1813.* Amsterdam: Mets & Schilt 2002, p. 250.
- 12 Vergelijk de hedendaagse 'AHOJ-G' criteria voor coffeeshops.
- 13 Ministerie van Justitie, *Grenzen aan gedogen..* Tweede Kamer, 1996-1997, 25 085.
- 14 Chrisje Brandts, The Fine Art of Regulated Tolerance. *Journal of Law and Society*, 25 (1998), 621-635.
- 15 Becker, *Outsiders*, p. 161.
- 16 EMCDDA, Jaarrapport 2008, p. 58, tabel 4.
- 17 EMCDDA, Jaarrapport 2008, p. 46, grafiek 4; zie ook <http://www.trimbos.nl/default23126.html>.
- 18 Zie o.a. 'Vergroot cannabis het risico op schizofrenie?', *Maandblad Geestelijke volksgezondheid*, 59 (2004), 1043-1050 (samenvatting van twee meta-analyses, met commentaar van prof. W. van den Brink en, anderzijds, drs. C. Henquet en prof. J. van Os).
- 19 Jan Willem Gerritsen, *The Control of Fuddle and Flash. A Sociological History of the Regulation of Alcohol and Opiates.* Leiden / Boston: Brill 2000, p. 254